

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet

Yttrande över underlag till kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat

Ert dnr: M2015/1162/K1

Övergripande synpunkter

Länsstyrelsen i Södermanland anser att förslaget att Sverige ska ta fram en strategi och en handlingsplan för klimatanpassningspolitiken är bra. Det är avgörande för att lyckas med klimatanpassningsarbetet att de övergripande prioriteringarna när det gäller inriktningen av arbetet blir tydliga samt att de olika aktörernas ansvar, roller och uppdrag klaras ut. Rapporten skulle vinna på att på ett enklare sätt beskriva de utmaningar Sverige står inför, vilka problem som finns i klimatanpassningsarbetet i dag och hur arbetet kan förbättras genom de förslag som läggs.

Förbättrad styrning behövs, framförallt på nationell nivå och mellan centrala verk

Styrningen och samordningen av olika aktörers klimatarbete är, som beskrivs i rapporten, inte optimal idag. Förslagen i rapporten är inte tillräckliga för att åstadkomma den nationella samordning som krävs av politiken innan den förs ut som uppdrag, instruktioner eller riktlinjer till regionala och kommunala myndigheter och organisationer. Den departementsövergripande kommitté som föreslås behöver ledas med inriktning på att regleringsbrev och instruktioner för myndigheter som är underställda regeringskansliet koordineras innan, och inte efter som föreslås i rapporten, uppdragen ges till den regionala nivån. Samordning måste tydligare än idag genomföras på nationell strategisk nivå för att lösa motstående intressen eller prioriteringar. Om sådana frågor olösta lämnas till den regionala nivån ökar risken för olika tolkningar och prioriteringar och att den tydlighet som bland annat kommunerna, näringsliv med flera efterfrågat i workshops uteblir. Att otydlighet i ansvarsfördelning och roller anges vara en orsak till att klimatanpassningsarbetet inte går tillräckligt snabbt är ytterligare ett skäl till att eftersträva en större nationell tydlighet i ett samordnat uppdrag till alla berörda departement och centrala verk innan ansvaret fördelas till regional och lokal nivå.

Det är angeläget att en opartisk instans med ledningsansvar för de många berörda myndigheterna kan koordinera styrning, genomförande och uppföljning av klimatuppdragen. Detta talar för att en kommitté inom regeringskansliet får uppdraget. Tre myndigheter föreslås i rapporten ingå i den nationella samordningsgruppen (MSB, NVV och SMHI). Förutom dessa har till exempel Statens Energimyndighet, Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Statens Jordbruksverk, Skogsstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Geologiska Undersökning viktiga uppdrag i klimatanpassningsarbetet. Dessa myndigheters klimatarbete behöver integreras i styrningen på den övergripande nivån för att undvika tolkningsproblem på lokal och regional nivå i den

offentliga förvaltningen. Detta är också nödvändigt eftersom de nationella myndigheternas sektorsområden idag är snävt avgränsade. Det är inte heller tydligt i instruktionerna att myndighetsövergripande samordning ska ske av styrning av regionala och lokala myndigheter.

Förslag 3:6 (sid 18) bör ändras till

Berörda sektors- och expertmyndigheter får inskrivet i sina instruktioner **och regleringsbrev** att de **samordnat med varandra** ska initiera, stödja och följa upp klimatanpassningsarbete inom sitt ansvarsområde.

Förslaget att berörda sektorsmyndigheter ska ta fram sektoriella mål och handlingsplaner till den 15 december 2015 verkar inte genomtänkt i ljuset av förslaget om att prioritera en nationell strategi och handlingsplan för klimatanpassningsarbetet.

Kommunernas roll

Kommunernas uppdrag styrs inte enbart av den kommunala självbestämmanderätten som anges på sid 23. Den offentliga förvaltningens operativa lokala nivå styrs mer komplicerat än så. Ansvarsnivån kommun anges i olika lagar och deras förordningar, t ex miljöbalken och plan- och bygglagen (PBL), och är den myndighetsnivå som ska hantera anmälningar, tillståndsansökningar och tillsyn av ett antal olika klimatpåverkande verksamheter. Kommunerna har dessutom ansvar för den fysiska planeringen enligt PBL där staten inte har någon överordnad styrande planeringsnivå t ex i ett regionalt perspektiv. Detta innebär att kommunerna har ett mycket stort ansvar för att det formellt styrande markanvändningsverktyget, detaljplanen, utgår från de förutsättningar som omvärlden t ex med klimatförändringar ger.

Förslaget att intresseorganisationen Sveriges kommuner och landsting ska bygga upp en egen statligt finansierad klimatrådgivning (sid 24) till kommunerna avstyrks. Det är viktigt att sådan vägledning utges från den offentliga styrningen genom länsstyrelserna så att prioriteringar på nationell nivå förs vidare i den formella linjestyrning som nu finns genom länsstyrelsernas granskningsansvar för översikts- och detaljplanering. Ur uppföljningssynpunkt blir det otydligt om politiska prioriteringar av klimatarbetet görs på annan nivå än dels riksdag/regering nationellt, dels lokalt på kommunerna. Länsstyrelserna har en bred samverkan med regionförbund och kommunerna m fl och kan därför på regional nivå sätta in klimatrelaterade prioriteringar i den större planeringssamverkan som finns och relaterar till kommunens resp. länsstyrelsens uppgifter enligt olika lagar och förordningar.

Detaljstyrning kan inte lösa bristen på nationell samordning

I avsnitt Lagstiftning och riktlinjer på sid 52 finns flera felaktigheter. PBL är inte otydlig ”i sina direktiv” eftersom sådana inte finns för lagen. Nya lagändringar är enligt Länsstyrelsens bedömning inte vägen att gå t ex när det gäller byggande inom t ex områden med risk för översvämningar. Vad som behövs är kvalificerad översikts- och detaljplanering samt prövning i bygglovskedet.

Kostnader

Beräkningar av kostnader för olika utvecklingsinsatser har föreslagits, t ex sid 17 och 31. Det är inte motiverat varför vissa satsningar kostnadsberäknats men däremot inte andra. Av denna

anledning föreslås att angivna kostnader stryks och avvaktar den detaljberedning som krävs efter beslut om inrättande av en kommitté eller ny nationell vägledande instans i klimatfrågor.

Länsstyrelsen anser att statliga myndigheters, instituts med fleras kunskaper i databaser mm bör göras tillgängliga utan avgift för verksamhetsutövare eftersom de framtagits med skattemedel.

Finansiering av länsstyrelsernas klimatanpassningsarbete

Förslaget om långsiktig finansiering av länsstyrelserna klimatanpassningsarbete tillstyrks. Länsstyrelsernas långsiktiga myndighetsarbete finansieras idag delvis med kortsiktiga projektanslag från olika finansiärer. Länsstyrelsernas totala budget utgörs till endast c:a hälften av myndighetsanslag trots att en mycket större del av verksamheten utgör långsiktigt myndighetsarbete. En översyn av detta pågår inom Finansdepartementet av andra skäl eftersom det även är annan myndighetsutövning än klimatanpassningsarbetet som påverkas negativt av ettåriga anslag från olika aktörer utan samordnad målbild. Detta bör också beaktas vid den utredning som föreslås med stöd av Miljömålsberedningens underlag på sid 35.

Finansiering genom EU-fonder bäst för nationella projekt

De olika finansieringar av projekt som föreslås genom t ex ERUF och LIFE bör gälla den nationella nivån eftersom administrationen på länsstyrelser och kommuner idag inte är byggd för att klara den stora extra administrationsbörda som redovisningarna även av mindre projekt kräver. Det är sannolikt endast på nationell nivå som projekten kan få en sådan kritisk massa att den separata administrationen och ekonomiredovisningen kan motiveras genom att projektbudgeten blir så stor att dessa extra kostnader inte tar mer än de ger. Fonderna bör därför inriktas på att skapa nationella avtal som regionala och lokala myndigheter kan avropa tjänster från.

Vem betalar för climateffekter?

Inledningen av avsnitt 3.4 bortser helt från det ansvar som kommuner har att planera ansvarsfullt och med hänsyn till klimatförändringar som framgår av plan- och bygglagen sedan fler år tillbaka. Även om inte kostnaderna för skyfall kan lösas "inom ett försäkringskollektiv" så är det inte givet att de enskilda ska betala innan det analyserats vilket ansvar kommunen haft för planering och tillåtande av utbyggnad mm i området.

Klimatanpassning och försäkringsbranschen

Länsstyrelsen anser att försäkringsbranschen inte bör ges möjligheten att interagera i plan- och bygglovprocesser som föreslås på sid 30 och i förslag 7:13. Försäkringsbranschens synpunkter bör inges t ex till Boverket eller annan central myndighet för generella rekommendationer.

Miljömål och klimatanpassning

Förslag 3:8 (sid 22) bör ändras. I stället för att miljömålsansvariga myndigheter ska få ett särskilt uppdrag att se över förutsättningarna att nå de miljömål de ansvarar för med anledning av ett förändrat klimat 2020-2100 kan detta diskuteras inom ramen för miljömålsarbetet. I bedömningarna av om miljömålen och tidplanen för att dessa ska nås är realistiska och relevanta vad avser klimatförändringar bör också vägas in hur ändamålsenlig tillgänglig lagstiftning är samt vilka styrningsproblem som finns, t ex att viktiga uppdrag och anslag nu endast är ettåriga och inte synkroniserade beroende på att olika anslagsmyndigheter gör olika prioriteringar av de medel som de fördelar.

Miljöövervakning

För att kunna följa upp klimatförändringar behöver miljöövervakningen utvecklas och finansieringen av utökad provtagning lösas. Finansieringsfrågan tas upp i rapporten, men det framgår inte att miljöövervakningen i praktiken har minskat från år till år på grund av ökande priser och oförändrade anslag de senaste 6 åren.

Det är bra att Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att ta fram vägledningar och att ansvarsfrågan för tillsynsvägledning av enskilda vattentäkter utreds. När det gäller vattentäkter är det många myndigheter som har delansvar vilket gör ansvarsfördelningen oklar och ingen tar huvudansvaret.

Kunskapssamordning och planeringsunderlag

Kunskapssamordningen bör ledas av Utbildningsdepartementet för att garantera den nationella samordningen av utbildningsansvariga organ som lyder under andra departement, t ex Sveriges Lantbruksuniversitet.

Det framgår inte av avsnitt Planeringsunderlag på sid 53 att länsstyrelserna både enligt plan- och bygglagen och enligt miljöbalken har ansvar för att tillhandahålla planeringsunderlag för kommunerna. Förslag 9:4 att Boverket får i uppdrag att uppdatera sina allmänna råd från 1995 i skriften "Vatten i detaljplan" tillstyrks.

Mälaren

De förstudier som länsstyrelserna runt Mälaren tog fram 2011 och 2013 har ett bredare perspektiv än enbart att utreda Mälarens framtid som dricksvattentäkt. En större Mälarutredning har efterfrågats av länsstyrelserna och handlar både om dricksvattentäkten och om bebyggelseutveckling och om andra intressen kring sjön. Förslag om utredningens innehåll finns i en skrivelse som skickades till regeringen den 19 oktober 2012. Länsstyrelsen anser att förslaget bör tas med i kontrollstationsrapporten som ett eget åtgärdsförslag.

Övrigt

Beslut om detta yttrande har fattats av länsråd Staffan Larsson. I handläggningen har natur- och miljövarddirektör Anne-Li Fiskesjö, samhällsbyggnadschef Patrik Nissen, funktionschef Jenny Rondahl, Irene Karlsson Elfgren (samordnare vattenförvaltning), Maria Gustavsson (miljömålssamordnare) och länsarkitekt Torbjörg Sekse (föredragande), deltagit.

Staffan Larsson

Torbjörg Sekse